

ПРИРОДЕНЪ ЛЪКАРЪ

Одобрено и препоръчано отъ Министерството на Народното Просвѣщение
съ окръжно № 2063 отъ 23. I. 1929 г.

Редакторъ: Д-ръ Кирилъ Йордановъ

И презъ зимата

водолъчествената ни баня работи. Запитващите трѣбва да знаятъ, че студеното време никжде и никога не е пречка за водолъчението.

Книжнина

Ново списание „СЕДМИЧЕНЪ ПРЕГЛЕДЪ“ започва да излиза въ София. Съ хубава цвѣтна корица, испъстрено съ множество картинки и отлично подбранъ материалъ — год. аб. 160 лв. Препоръчваме го на обичащите просвѣтата.

Книжка 7 отъ сп. **Наш то дете**. Бждете абонатъ на „Нашето дете“! Струва само 50 лв. годишно. Записване нови абонати: София, ул. Преславъ №9.

Нашата Майка, списание за всестранна майчина култура, кн I. Урежда Д-ръ Ж. Ст. Кутинчева. Четиво за майчина култура. Абонаментъ 60 лв. Адресъ: София, списание „Нашата майка“, ул. Графъ Игнатиевъ № 24. АКАЦИЯ.

в. „Нашето село“ вестникъ за народно стопанство и култура. Годишайъ абонаментъ 100 лв. заедно съ ценни премии. Като незаменимъ подаръкъ се дава тази година най-новата обширна книга по прирастъчение на ржчникъ по природно лѣкуване“ отъ П. Димковъ подъ редакцията на Д-ръ Йордановъ. Вестника заедно съ тази премия става цененъ ржчникъ въ живота, не само на живеещите на село, ами и тѣзи въ града. Препоръчваме го на нашите читатели особено заради хубавата книга на г. Димковъ. Адресъ: „Ц. Калоянъ“ 3, София.

Молимъ отчетете се.

ПРИРОДЕНЪ ЛЪКАРЪ

МЪСЕЧНО СПИСАНИЕ ЗА ПРИРОДНО ЛЪКУВАНЕ.

ПРИРОДОСЪОБРАЗЕНЪ ЖИВОТЪ

И ЗДРАВНА ПРОСВЪТА.

Годишенъ абонаментъ 75 лева. За странство 100 лева.

Отдѣленъ брой 8 лева.

РЕДАКТОРЪ: Д-ръ КИРИЛЪ ЙОРДАНОВЪ, улица „Дебъръ“ № 10.

РЕВМАТИЗЪМЪ

по D-r Spohr.

А. Мускуленъ ревматизъмъ

Остриятъ мускуленъ ревматизъмъ настъпва внезапно. До този моментъ „здравиятъ“ почувствува внезапно силна болка въ заболѣлата мускулна група. Въ сщия моментъ, болниятъ не може да движи заболѣлитѣ части, които сж вцепенени.

Споредъ това, кои мускулни групи сж заболѣли, вцепеняватъ се: врата, крака, ржката, кръста и т. н. Мускуленъ ревматизъмъ въ междуребрениитѣ мускули прави „зѣткване“. Болниятъ отведнѣжъ не може да си поеме дѣхъ. Дишането е невъзможно, или е съ силни болки и бодежи. Тукъ само лѣкарътъ е въ състояние да каже дали се касае за ревматизъмъ или плеаритъ. Последниятъ дава сщитѣ болки и бодежи.

Значи, силни болки и вцепеняване и дветѣ настъпващи внезапно, е характерното за мускуленъ ревматизъмъ. Имаме болки, пакъ внезапни, но непридружени отъ схващане. Такива се дължатъ на т. н. невралгии.

Наистина, при известна опитностъ и по-добра наблюдателностъ не е мжно да се познае, но все пакъ компетентността на лѣкаря нека не се пренебрѣгва.

Относно прогнозата на мускулния ревматизъмъ може да се каже, че при правилно гледане и природосъобразно третиране, оздравява за нѣколко дни, до нѣколко седмици. Зависи отъ редица фактори, като конституция, мѣсто и др. особености.

Паталого-анатомическитѣ процеси, които се разиграватъ въ болнитѣ мускули, не сж много ясни. Всѣки случай установени сж възпалителни процеси, напливъ на кръвъ (хиперемия) инфилтрации и облагане съ отпадаци отъ веществената обмѣна.

Освенъ острия, познаваме и хронически мускуленъ ревматизмъ. Той трае месеци, година и не настъпва внезапно. Тукъ се касае за тежки повреди и изменения въ мускули и нерви. Развива се или отъ остра, неправилно лѣкувана, потискана форма, или при бавно хроническо увреждане — главно вътрешно облагане.

Ако запитаме болнитѣ какъ и кога сж заболѣли, отговора е винаги измокряне, течение простудяване и тѣмъ подобни.

И наистина, систематически проучвания и наблюдения показва, че между ревматизма и простудяването, особено влажния студъ, има една неуспорима връзка. Нека се опитаме да обосновемъ тази причинна връзка между болестъта и студа.

Познатъ фактъ е, че кожата играе важна роля като излъчителенъ органъ. Съ помощта на поритѣ, потнитѣ и мазни жлези, тя ежеминутно изхлърля маса отрови отъ най разнообразно естество. Такива сж пикочна киселина, урея и много още други. Една голѣма частъ на отровитѣ се вкарва отвънъ чрезъ противоприродни храни и напитки, другата частъ се образува въ самия организъмъ при процеситѣ на вътрешното горене, веществена обмяна и въобще жизненитѣ процеси. Безразлично отъ какъвъ произходъ сж, всичкитѣ сж, чужди за организма вещества. Всичкитѣ сж вредни за здравето и подлежатъ на изхвърляне. Недостатъчно излъчванитѣ задържанитѣ въ организма, се натрупватъ въ разнитѣ части на тѣлото. Тамъ тѣ попадатъ на разни познати и непознати химически процеси и споредъ тѣхъ, както и споредъ своето естество, особеностъ на индивида, а и мѣстото на облагането, предизвикватъ неминуемо това или онова разболяване.

Дали сега това заболяване ще се появи въ форма на ревматизмъ, или подагра, като бѣбречна болестъ, или стомашно-чревенъ катаръ, като захарна болестъ или чернодробно страдание, или въобще какъ да е иначе названо болестно състояние, всичко това не е важно. Важно е факта, че първопричината на всичкитѣ е вътрешното облагане. Формата, особеноститѣ и названието сж въ зависимостъ, както казахме, отъ естеството на обложнитѣ вещества, отъ конституцията на болния, отъ начина на живене и хранене, както и отъ много други **познати и непознати обстоятелства.**

Неуспорима истина е, че който се движи и работи достатъчно физическа работа, който бѣга, се катери, често поти, толкова по-усилено диша.

Отъ това вътрешното горене става по-пълно, отпадацитѣ по-малко, а и излъчването имъ по радикално. Ясно е, че при такива хора вътрешната чистота ще е по-пълна и заболяванията по-рѣдки и леки. И обратното, малко движацитѣ се

имать иматъ слабо дишане, слабо горене, много отпадаци, вътрѣшно замърсяване — отъ тукъ чести заболявания.

Защото, ако усиленото образуване на отпадаци и тѣхното недостатъчно излжчване продължава години и десетки, естествено ще бжде тежкото облагане и сериознитѣ заболявания. Още повече, ако чрезъ изобилна употреба на месо, яйца, какао, кафе, чай, т. н., се вкарватъ излишни и много отрови.

Тукъ му е мѣстото съ нѣколко думи да пояснимъ интимната връзка между отдѣлнитѣ органи, както и тоза, какъ студа уврежда обезотровителната работа на кожата, а отъ тукъ да предизвиква сериозни заболявания.

Всѣки е наблюдавалъ, че когато се изложимъ на хладно следъ ставане отъ топлото легло, или, пъкъ се ходи съ боси топли крака по студенъ подъ, веднага се явява кихане, за кашлюване и пр. Чрезъ нѣколко такива отбранителни реакции, при които се изхвърлятъ и храчки, при добро затопляне — всичко минава. Видна е интимната връзка между кожата и лигавицитѣ. Ако това стане съ човѣкъ неправилно гледанъ, то охлаждането ще предизвика сериозно заболяване, защото тази сложна връзка и зависимостъ не е въ изправностъ. Лигавицитѣ не могатъ да реагиратъ чрезъ отбранителни и олистелни реакции. Отъ тукъ вътрешното овреждане.

За правилно излжчване на кожата е нужно правилно и изобилно снабждане на сжщата съ чиста артериална кръвъ. Това пъкъ е въ зависимостъ отъ способността на кожата да реагира на разнитѣ дразнения съ енергично и навременно разширени, гср. свиване на кожнитѣ капиляри. Всѣки знае, че при затопляне, кожата се зачервява, капиляритѣ се разширяватъ, чистата кръвъ нахлува изобилно, потнитѣ и мазни жлези излжчватъ изобилно потъ и талкъ. Става изобилно излжчване на още маса видими и невидими, познати и непознати отрови. Усилва се вътрешносекреторната функция. образува се и противоотрова. Курцумъ, вътрешната и външната обезотровителна и излжчителна работа на кожата се усилава.

Ако охладимъ кожата, капиляритѣ се свиватъ, кожата се спохожда отъ много малко чиста кръвъ. Отъ тукъ следва, че всички гореизброени функции намаляватъ. Естествено е, че при голѣмо и продължително охлаждане не само ще намалѣятъ ами и напълно преустановятъ. Въ всички случаи на охлаждане, при здравия, следва важна реакция. Свиването на капиляритѣ бива последвано отъ разширение. Това нахранва кожата съ чиста кръвъ и защитнитѣ функции се осигуряватъ.

При неправилно гледания тази реакция е непълна. Затова и заболяването неминуемо. А всичкото това зависи отъ туй, до колко организма е вътрешно чистъ, или обложенъ.

Нагрупания съ веществени отпадъци е негоденъ за горнитѣ спасителни работи и затова заболява. Въ зависимостъ отъ онаследяване, вънкашни условия, естество на отровитѣ и пр., ще избухне тази или онази болестъ. Като бацилитѣ играятъ вто-ростепенна роля.

Или, годността на организма да заболѣе поради вътрешно замърсяване наричаме диспозиция.

Сжщитѣ горе изложени причини и обстоятелства сж въ игра и при мускулния ревматизъмъ. Като тукъ особено болестотворни сж пуриновитѣ отрови.

Има автори, които не сподѣлятъ горнитѣ схващания, не сж ни дали по убедителни доказателства за основната причина на болеститѣ геср. тази на ревматизма. И все пакъ ревматизма, при най-новото разпредѣление, е поставенъ въ графата на болеститѣ на всѣществената обмѣна като е, ни повече ни по-малко, потвърждаване учението за вътрешното замърсяване. Въведеното на последъкъ диетично, лѣкуване потвърждава сжщото.

Ставенъ ревматизъмъ

Както при всички температурни заболявания, така и тукъ имаме най-първо т. н. продромаленъ стадий. Презъ него болниятъ е неразположенъ, отпадналъ съ главоболие т. н. следъ нѣколко дни избухва истинския ставенъ ревматизъмъ. Силни болки въ ставитѣ (една или повече). По-слабо или по-силно подуване. Често се събира въ тѣхъ значително количество течностъ.

Характерно тукъ е т. н. „прескачане“ на болестъта. Докато имаме болки въ една става, часове, или дни следъ това, болката „отскача“ въ друга става. Така се изреждатъ почти всички и най-малкитѣ стави. Много се повтарятъ и потрѣватъ. Температура има винаги между 38—39° С. Тя, както и инактивността на мускулитѣ, водятъ бързо къмъ отслабване на болния. Мускулитѣ се даже топятъ (инактивна атрофия).

Нека отбележимъ, че ако болестъта е засегнала много стави преминава по-лесно и главно безъ лоши последици. Ако е засегната само една става, тогава преминава по-мъчно и остава тежки следи (вдървяване). Това да се запомни, защото отъ него можемъ давадимъ поука за правилното лѣкуване.

Ако се запитаме защо е тъй, то бихме отговорили само така: болестната причина, била тя каквато и да е, въ единъ случай е въ ликвидация отъ много страни, съ многостранни реакции и пречивания. Следователно справянето съ нея ще стане по-лесно и безъ повреди. Въ втория случай цѣлата спасителна борба се води само въ една става, всички

болестни отрови сж локализирани на едно мѣсто. Естествено е, че и победата ще е по-трудна.

Причинитѣ за ставния ревматизмъ сж сжщитѣ, които изброихме при мускулния. Тукъ ще подчертаемъ само бацилитѣ, набедени като причинители. Възможно е да играятъ нѣкои болестотворни организми роля, но изглежда не сж отъ първостепенно значение и твърде усъмнявани отъ много автори. Първо и до днесъ никой бактериологъ не е открилъ специфични ревматизмени бацили, както имаме дифтеритни. Второ, никога въ едно семейство не заболяватъ нѣколко члена като се заразятъ единъ отъ другъ, както на примѣръ при тифусъ.

Напротивъ, нѣколко ревматици въ единъ родъ боледували въ разни времена, говори за причини отъ вътрешно (конституционно) естество — въ зависимостъ отъ хранене, живееие, онаследяване и т. н. условия еднакви, при каквито сж поставени да живѣятъ всички членове на една фамилия. А и еднакво наследената почва.

Усложнения дава често. Най-опасното е порокъ въ сърдцето. И това даже и при най-старателно лѣкуване. „Храненитѣ съ месо, бульони, както и употребявалитѣ лѣкарства (главно салицилови), даватъ най-много усложнения. Често и природното лѣкуване дава, макаръ и по-малкъ процентъ усложнения“ (D-г Spohr).

Рецидиви сжщо има. „При лѣкарствено лѣкуване въ 33%, при безсалицилово лѣкуване само въ 13%“ (Prof. Liebreich въ Therap. M. Sch.)

Продължителността е отъ единъ до нѣколко месеци. Пакъ споредъ Liebreich лѣкуванитѣ съ салицилъ срѣдно 36 дни, — безъ салицилъ 34 дни. „А че салицила дава прилошаване, шумене въ ушитѣ, даже и смъртъ поради сърдечно увреждане, надѣвамъ се всѣкому да е известно“ (D-г Spohr).

На твърдящитѣ, че салицила въ голѣми дози предотвратявалъ сърдечния порокъ, отговаря лайпцикския професоръ Strümpell като казва: „Никога не е възможно предотвратяването на това усложнение и чрезъ голѣми дози салицилати“

(L. d. J. Th.)

Хроническата форма заслужава да я споменемъ. Развива се, или бавно неусетно, или като резултатъ отъ акутния ревматизмъ, при неправилно и недостатъчно лѣкуване. Отъ най-леки картини, имаме и невъобразимо тежки разрушения, обезформявания и сковавания на болнитѣ стави. Причинитѣ сж сжщитѣ, прогнозата твърде неуспокоителна, а лѣкуването трудно и упорито.

Лѣкуване

Само две думи за лѣкарственото лѣкуване. Два сж главнитѣ мотиви за неговото препорѣчване. Първо се твърди, че салициловата киселина и нейнитѣ производни притежавали нѣкакво специфично лѣчебно действие при ревматизма. Влияли нѣкакъ на причинителитѣ му (а те не сж и до днесъ открити?) и така лѣкували болестта. Дълго време така се вѣрваше, а и днесъ по сжщата причина се даватъ изобилно салицилати. Строгитѣ наблюдения откриваха ежедневно маса вредни странични действия на отдѣлнитѣ салицилови препарати. Това налагаше тѣхното изоставяне и замѣнянето имъ съ други, ужъ по-безвредни. Така се създадохъ безброй специалитети и препарати противъ ревматизмъ и едва ли има лѣкаръ, който да знае имената на всичкитѣ. Но безъ много да се философствува, действието на всичкитѣ се състои въ следното: 1) тѣ понижаватъ температурата. Щомъ като знаемъ, че температурата е лѣчебна (тя е оръжие на организма) (Heilfießer — Bier), следва, че потискането ѝ е вредно. Освенъ това съ помощта на водоприложенията ние лесно, нежно и безвредно се справяме съ нея, като така къмъ лѣкарствено потискане нѣма защо да прибѣгваме. 2) Тѣ намаляватъ болкитѣ. Това става чрезъ намаляване чувствителността по пѣтя на упояването и парализирането. И дветѣ сж чисто симптоматични ефекти, нѣмащи нищо съ болестния процесъ.

Но ние имаме толкова природни приложения, които достатъчно ефикасно намаляватъ или премахватъ болкитѣ, че твърде неоснователно бихме прибегнали къмъ лѣкарствено болкоуталожване. Или въ краенъ случай, при неблагоприятни условия, като изключение.

„Възпалението и температурата най-сетне се признаха като лѣчебни и донѣкъде се щадятъ и отъ медицинския лѣкаръ. Но относно болкитѣ, като природна нужда, има още дълго да сж въ невидение и да ги потискатъ най-безразборно“ — казва Д-ръ В о л фъ въ книгата си „природата като лѣкаръ“.

3) Тѣхното „специфично“ действие. За това ще кажемъ само, че то се състои единствено въ специфично потискане (отслабване) на възпалителния процесъ и нищо друго (W. Kl. W. 1929 год.) Ние знаемъ, обаче, отъ най-новата наука за болестнитѣ прояви, че всѣко възпаление е лѣчебно (Heilentzündung — Bier). Следва, че потискането му е вредно. Може да става дума за смекчаване на много силния процесъ, но това ние постигиме много добре, чрезъ т. н. успокоителни компреси, при това тѣ сж външни приложения, видими, контролируеми и абсолютно безвредни.

Нѣколко думи за вредността имъ. Неуспоримъ

фактъ е, че всички болко-уталожавачи противотемпературни и салицилови лѣкарства сж непосредствени утрови за сърдцето и нервитѣ.

„Вѣрно, е, че противотемпературнитѣ лѣкарства сж непосредствена сърдечна отрова и не трѣбва да се даватъ“ казва Д-ръ Тодоровъ въ една своя книжка, въпрѣки, че нейната задача бѣше да защити лѣкарствата и унижи природното лѣкуване.

Много отъ специалитетитѣ съ салицилово ядро притежаватъ специфично вредно действие върху важни за живота органи. Такъвъ примѣръ имаме при увреждането на черния дробъ съ атофанъ. (W. Kl. W.)

Една важна бележка: Даването лѣкарства потискатъ болестнитѣ признаци, облекчаватъ болестното състояние и даватъ моментно добро самочувствие. Това болнитѣ ясно виждатъ и изтрайватъ, не, а настояватъ за вземането имъ. Изхвърлянето на лѣкарствата води неминуемо къмъ временно увеличаване мжкитѣ на болнитѣ. Защото болестнитѣ признаци се усилватъ до естествената си степенъ (предизвикани и развити по повеля на естественитѣ нужди на организма, безъ да сж потиснати съ нѣщо). Това привидно влошаване плаши болнитѣ и ги кара да дирятъ лѣкарственото привидно подобрене. Отъ тукъ и нуждата да се знае горното отъ всѣки пристѣпзашъ къмъ природното лѣкуване. Нужно е, за да не дири временното облекчаване и да изтрайва естественитѣ лѣчебни реакции, които често сж неприятни. Само така прогледали и подготвени болни, бива да пристѣпватъ къмъ природно лѣкуване на ревматизма.

На тѣхно внимание следното:

Предварително условие за сжсяване болестъта и предотвратяване всѣкакви усложнения, е навременното изобилно изпотяване. То става по коя да е научно обоснована изпотителна процедура. Стига да е нагодена на болния и неговата болестна картина. (Вижте „Лѣкуване съ вода“ 20 лв. и „Паролѣчение“ 15 лв. и дзетѣ отъ Д-ръ К. Йордановъ). Ако при мускулния ревматизмъ сж достатѣчни 3—4 изпотявания, при ставния много повече, — споредъ продължителността на болестъта.

Диетата е много важенъ лѣчебенъ факторъ. Болниятъ се подлага нѣколко дни, даже седмици на строгъ постъ, строго суровоядене или чисто вегетарианска храна. Кое отъ тритѣ? Кое по колко и кои дни, зависи отъ състоянието и нуждитѣ. Но колкото по-рано и колкото по продължително се наложи на болния да пости или суровоядствува, толкова по-добре, (подробно за постолѣкуването и суроволѣчението очаквайте специалнитѣ книжки) особено при ставния.

Да се дава на болния месо, бульонъ съ месни екстракти, яйца и темъ подобни, би било да не знаемъ що вършимъ. Това особено подчертавамъ, защото една моя болна, която бѣше хранена съ месо и бульонъ при остъръ ревматизъмъ, едва приклонихъ къмъ суровоядене и то за кжсо, защото скоро се отчая и го напусна!?

На болнитѣ мѣста, били тѣ мускули или стави, поставяме горещи лапи, или парни компреси или присницовия компресъ. Понѣкога едното, другъ пжтъ другото намаляватъ болкитѣ, успокояватъ и подпомагатъ лѣчебната реакция. Горещитѣ приложения налагаме 1—2 часа, а присницовия 2—3—4 часа.

При мускуленъ ревматизъмъ, особено при по-здрави на-тури, следното: енергично разтриване болното мѣсто съ грубъ студеномокъръ парцалъ, следъ това търкана съ студено мокра ржка. Следъ това съ сухъ грубъ парцалъ и най-сетне раз-триване съ суха ржка. Продължителността е произволна. Не само болкитѣ изчезватъ, но и оздравяването се ускорява.

Пъкъ при мускулния е на мѣсто вещь приложение ма-сажъ. Ако първия день може да се почака съ масажа, то отъ 2—3-тия ежедневно се прилага. Масажътъ предпазва да не остане известна идървеностъ. При ставния акутенъ не!

Сутрешнитѣ обжулвания съ мокри ржце сж много добри, особено при ставния ревматизъмъ съ температура. Правятъ се и следъ всѣко топло приложение. Тѣ охлаждаатъ, освежаватъ и усилятъ излжчването презъ кожата. Добре е то да става безъ следващо изсушаване.

Топли цели бани при всѣки случай сж добри. Може и частично само на болнитѣ мѣста.

Естествено, минералнитѣ бани сж винаги отъ полза за който да е ревматизъмъ. Ползата отъ тѣхъ, поне за сиромаша, е винаги по малка отъ материалната вреда, която нанасятъ. „За тѣзи, които печелятъ хлѣба си съ потъ на чело, препоржчваме да приложатъ банелѣчението въ дома си. Тукъ тѣ могатъ да си направятъ минерална вода“ (Kneipp.)

Нека припомнимъ на страхувашитѣ се отъ простуда, че и при тази болестъ прозорцитѣ трѣбаа да се отворятъ. За усложненията не е мѣсто тукъ да говоримъ. Особено сърдечнитѣ усложнения налагатъ сериозни лѣкарски грижи, защото сж опасни.

Хроническия ревматизъмъ изисква почти сжщото лѣкуване. Само, че тукъ всичко се прилага по-енергично и по-продължително. Паръ, горещъ въздухъ, слънце, горещъ пѣсъкъ, енергични масажи и лѣчебни упражнения — всичко това добре подредено и комбинирано, ще даде най-скоро възможния, за сериозното страдание, резултатъ. Особено енергичното суровоядене. Тукъ е на мѣсто и т. н. про-

теинотерапия, която е усъществения принципъ „лѣкуване съ температура“.

Който има нужното разбиране, той винаги ще дочака и сигурно ще получи пълно оздравяване. Който не е достатъчно озрѣлъ за него, по-добре е да си продължава лѣкарствата, като му пожелаемъ „дозиждане“, или при усложнения, или при преминаване въ хроническа форма.

За тѣхъ ние нѣмаме други сръдства за откриване истината, освенъ да имъ препорѣчаме да прочетатъ нѣколко пѣти тази книжка и я добре разбератъ!

Би ли се намѣрилъ нѣкой, който да мисли, че горното не е достатъчно за едно радикално оздравяване? Нему казваме само, че по събрани отъ Д-ръ Тодоровъ данни, ревматизмътъ оздравява безъ лѣкарства въ 99%!? . . .

Революция.

Туберкулозата отстъпва.

Подъ това заглавие е помѣстена въ вестникъ „Добро здраве“ една твърде интересна, даже революционна статия преведена отъ Д-ръ Ефремовъ. Въ нея много обосновано се отрича днескашния възгледъ на медицинската наука за естеството и лѣкуването на тази болестъ. Както начина на лѣкуването, така и този на храненето се таксуватъ като несъстоятелни и противни на нуждитѣ на организма. Тамъ се казва, че единичкия правиленъ начинъ за лѣкуване си остава природното лѣкуване. Най-куриозното е обаче, че туберкулозата не била причинена отъ туберкулозния бацилъ, а той се явявалъ, се раждалъ въ заболялото мѣсто въ помощъ на организма да се спаси. Точно това, което Луи Куне твърди — бацилитѣ не причиняватъ болестъта, а се раждатъ въ процеса на борбата. Изнасяме горното безъ коментarii. Подчертаваме само. „Сегашното лѣкуване безполезно, природното единичко правилно, болестъта не се предизвиква отъ туберкулозния бацилъ, и бацила се явява въ помощъ на организма за да му помага при оздравяването“!? Кратко и ясно. Чудимъ се само, защо когато ние пишемъ нещо отъ този родъ и въ този духъ се издаватъ цѣли книги противъ насъ, а по поводъ тази статия не се обели нито зѣбъ. И все пакъ ще кажемъ, че тамъ ще има нещо вѣрно. Чакаме д-ръ Тодоровъ отъ Варна да се искаже по тази статия.

III.

Народна медицина¹⁾

Следъ увода следва първата глава на книгата, която е посветена на народната медицина. Една частъ отъ тази глава е посветена на това, да се покаже, че лѣчебното изкуство е старо колкото и живота. Привеждатъ се примѣри на болести и тѣхното първобитно лѣкуване отъ баби и т. н. Прокарва се нѣщо като това, да се покаже континуитета на лѣчебнитѣ фактори — дадиращи отъ векове и създадени отъ народа. Къмъ това мене не остава нищо да прибавя. Всичко е въ подкрепа на нашето движение въ смисълъ, че писмено и словестно ние запознавахме читателитѣ си именно съ това, че лѣчебното изкуство е старо, служило е на страдащитѣ преди да има медицинска наука и че наистина е помагало и спасявало.

По нататъкъ въ тази глава колегата посочва, че всичкитѣ лѣкарства били направени отъ билки. Съ това иска да каже, че сж „дадени отъ природата“. Твърди, че царевитѣ били изнамѣрени не отъ лѣкаритѣ, а отъ народната медицина, съ което иска да каже, че тѣ сж виновни, или, че самиятъ този фактъ ще дойде въ защита на лѣкарствата. Но, безпристрастно прицеляващия читателъ ще съзре, че нито едното е вѣрно, нито пъкъ другото. Прѣди всичко има голѣма разлика между изнамѣренитѣ отъ народната медицина невинни народни лѣкарства и между ежедневно роящитѣ се химически, силно действащи и пълни съ странични, вредни дѣйствия, лѣкарства. А единъ аптекаръ у насъ писа специална статия въ единъ вестникъ, въ която публично твърдеше, че не може да става сравнение между действието на билкитѣ и това на полученитѣ отъ тѣхъ лѣкарства — чисти екстракти. Дръ Станевъ отъ Н. Загора, младъ енергиченъ лѣкаръ, който следи всѣка напредничава крачка на медицинската наука, излезе съ специална статия въ местния вестникъ въ подкрепа на билкитѣ, кждето показва преимуществата имъ предъ лѣкарствата. А познатиятъ у насъ професоръ Златаревъ и днесъ твърди като казва: „Абсурдъ е да се мисли, че вкарванитѣ като хапчета и прочие въ организма химикалии, могатъ да станатъ нераздѣлна, трайна съставна частъ на нашия организъмъ“.

Но въ тази глава на своята книга колегата ни прави още една голѣма услуга. Той показва нагледно съ цитати и примѣри, че водолѣчението, масажитѣ, гимнастикитѣ, слънцето и всички физикални лѣчебни фактори сж открити именно отъ народнитѣ лѣчители, а отъ официалната медицинска наука сж възприети много по-късно едва миналия векъ. Това ид-

1) Вижъ кн. II.

ва да ни покаже до колко официалната медицинска наука има прѣстъ въ откриването на тѣзи незаменими лѣчебни фактори, безъ които лѣчебното изкуство днесъ би приличало на хилава баба. Колегата като пише това, съвсемъ забравя, че стоящитѣ на неговия фронтъ (официалната медицинска наука) и днесъ водятъ споръ по въпроса кой е виновника за откриването на тѣзи лѣчебни фактори. И днесъ въ литературата се отрича, че откритието се дължи на народнитѣ лѣчители, а се твърди, че това е било творение на научната имъ медицина. Цитати изъ тази борба азъ съмъ изнасялъ нѣколко пжти въ списанието си, затова и спестявамъ мѣстото да ги повтарямъ. Интересувашитѣ се отъ този споръ могатъ да се справятъ съ специалната енциклопедия, намираща се въ търговската академия въ Варна, кждето обширно се отрича твърдението ни, че основатели на това лѣкуване сж народнитѣ лѣчители. Тикива били представителитѣ на официалната медицина. Това авторътъ изглежда да не знае, затова и не подозирайки, че ще влезе въ конфликтъ съ своитѣ съфронтовци, изнася тъй спокойно една истина.

И тъй, всички лѣчебни фактори на природното лѣкуване (физикалнитѣ) сж откритие на науката за прирдно лѣкуване, а не на кабинетната платена лѣкарствена наука. Това твърди авторътъ и е намъ добре дошло.

Метафизичния оттенакъ въ народното лѣчебно изкуство, което и автора изнася, лѣкъ е началото на сега устѣвршенствуваната психотерапия. Значи и този модеренъ наученъ лѣчебенъ факторъ е взетъ пакъ отъ ржцетѣ на „шарлатанитѣ“. Доклкто ни се простиратъ сведенията, авторътъ на книжката и днесъ се занимава съ това лѣкуване и враждебното му настроение къмъ гървенцитѣ на природното лѣкуване, съвсемъ не му е попречило да възприеме този методъ и да се посвети на него. Разбира се, съвсемъ не допускаме, че той ще го е прегърналъ по сжщитѣ съображения, по които сж го сторили споредъ него Кюе, Цайлайсъ и др. природолѣчители. (Той твърди, че съ всичко това природолѣчителитѣ вършили шарлатания!.)

Но г-ръ Тодоровъ не се задоволява само съ изказването на тѣзи истини. Следъ като красноречиво доказва направената заслуга на лѣчебното изкуство отъ народнитѣ лѣчители и вобще народната медицина, той се стрѣска, че ще извърши предателство къмъ т. н. „научна медицина“ и веднага преминава на нова тема. Тукъ има вече за задача да омаловажи казанитѣ истини, които истини не можа да скрие, защото иначе ние бихме му ги посочили. И започва да изброява абсурдитѣ вършени отъ разни баби у насъ при болнитѣ. Да, това сж абсурди, които и ние признаваме и отричаме. Да ги изброяваме нѣма защо, защото тѣ се знаятъ отъ всѣки.

Отъ насъ само едно: Той намеква на случаи нему познати, но и на такива взети изъ приказкитѣ на нѣкой си даскалъ. Такива случаи имало; когато болни лѣкувани отъ баби „така си и умирали безъ да подирятъ лѣкаръ“. Далечъ сме отъ мисълта да отричаме случаитѣ на умирания и увреждания при неправилно гледане на единъ боленъ. Но не можемъ да позволимъ на колегата да изпулзува такива умирания и принася вината къмъ всички други случаи, при които не лѣкаръ, ами и господъ да се намѣси, смъртта е неизбежна. А повечето отъ случаитѣ, които отиватъ при бабитѣ сж изоставени като неизлѣчими отъ лѣкаритѣ. Ходили, скитали, прѣскали по лѣкари и аптекари, най-сетне налага имъ се да подирятъ помощъ и отъ бабитѣ. И такива случаи не бива да се таксуватъ като болести, при които намѣсата на лѣкаря би дало спасение. Ами трѣбва ли да изброявамъ случаитѣ, когато не само намѣсата на лѣкаря е била навременна, ами нѣщо повече: отъ лѣкари, аптекари сготвинки не сж останали и при все това умирането си е умиране. Всѣки отъ Васъ познава достатъчно такива и нека бждемъ свободни отъ задължението да ги събираме и изнасяме. Па и никой лѣкаръ нѣма да ги отрече. Но не само това. Има случаи изъ практиката, които каратъ безпристрастния да сложи ржката на сърдцето си и произнесе истината, колкото и горчива да е тя за лѣкарското звание. Въ моето родно село имамъ единъ добъръ приятель С. Колчевъ. Заболява отъ порядъчна сънна болестъ, Лѣкуза се не само, но и прѣсна последнитѣ си материални средства по лѣкари, професори, специалитети и инжекции. Лежалъ е нѣколко време въ университетската клиника въ София подъ наблюдението на професори. Резултата отъ всичко това е билъ охарчване и влошаване на състоянието. Най-сетне, ще неще, за срамъ на „научната медицина“, но при наличността на нейното безсилие, той подирва помощта на народенъ лѣчителъ нѣкъде дрѣновско. Отива тамъ, приема съветигѣ и лѣкарствата и, като по чудо, този човѣкъ толкова подобря, че можеше вече да извършва своята бакалска работа и да храни семейството си. Още и това, че прѣстанаха прѣскаанията на срѣдства по разни: Но и друго: Народниятъ лѣчителъ въ Царева ливада, Неофитъ Калчевъ има доста завидно име съ това, че е помагалъ на отречени отъ лѣкаритѣ болни. Той има медалъ отъ руския императорски домъ, а и възнаграденъ е отъ царъ Фердинандъ. А Д-ръ Русевъ като директоръ на народното здраве, когато е билъ прѣследванъ народниятъ лѣчителъ, му казалъ: „гледайте си работата, навсѣкжде има народни лѣчители и у насъ ще ги има за винаги“ (напечатано въ книгата му). Но още единъ курioзъ: Една акушарка отъ Варна заболява отъ ишиасъ. Лѣкува се при кои ли не лѣкари въ града. Ходила въ

София и е лежала шестъ месеци въ болница. Едва следъ дълго лѣчение става на кракъ и почва да изпълнява своята професия. Не минава много време, болестъта я повтаря. Лѣга на лѣгло и сега между другото и азъ трѣбваше да изпитамъ моето лѣкарско изкуство. Това бѣше преди 8 години. Всичко дадено отъ насъ лѣкаритѣ беше безрезултатно. Тя лежи, пѣшка и не може да изпълнява професията си. Най-сетне задъ гърба на всички ни, повиква и съ файтонъ докарва познания на всички тухларинѣ отъ Сесъ-севмесь. Той я преглежда и ѝ казва, че следъ три дни ще стане. Прави ѝ незнамъ що и наистина следъ три или четири дни акушерката е на кракъ и почва своята работа. Но стига. Ще препадне ъкому, който тъй много е влюбенъ въ „науката“. Какво говори този фактъ. Първо, че народнитѣ лѣчители помагатъ въ много случаи, кждето ние лѣкаритѣ наистина не знаемъ какво да захванемъ. Второ, че въ народната медицина има още ценности, които медицинската наука още не е прозрѣла и не е възприела. Значи има още да се учи отъ природолѣчителитѣ. Затова ние казваме, да не се сраимъ отъ действителността. Салюбието трѣбва да отстѣпи предъ истината и нуждитѣ на времето. Що за мистерия бѣше тази работа и азъ не зная. Не бихъ повѣрвалъ това въ никой случай, ако да не бихъ очевидецъ. Но още малко: Единъ известенъ лѣкаръ въ София се запознава съ единъ „биръ парче“ природолѣчитель. Завежда се разговоръ за ирисовата диагноза. Разбира се той я отрича. Предложено му е било и той се подложилъ на единъ такъвъ прегледъ. Казано му е било, че има чернодробно страдание, което лѣкаря е отричалъ. По сетне обаче, той проследява себе си и се увѣрява въ това, че има и съ едно писмо, на своя лѣкарска бланка, потвърждава до прегледалия го прятель, че наистина е позналъ. Всичко останало е ясно. И мисля да е излишно навеждането на позече примѣри.

И така, казаното отъ него въ книгата, както и приведеното отъ мене се допълнятъ и доказватъ че: Народната медицина е основата на цѣлата медицинска наука. Отъ нея сж взети най-ценитѣ лѣчебни фактори, които днесъ медицинската наука прилага (природнитѣ лѣчебни фактори), че въ тази народна медицина има още маса ценности, които науката трѣбва да продължава да издирва и възприема. Че основателитѣ на народната медицина сж хора прости, но въ никой случай шарлатани, следователно тѣ се явяватъ като учители на всички лѣкари и като такива ще продължаватъ да ги поучаватъ и за въ бъдеще, което последнитѣ не бива да отхвърлятъ. Разбира се, науката ще трѣбва да усъвършенствува, научно обоснове, и така наново предаде това народно лѣчебно изкуство на лѣчебната съкровищница. А тѣ въ възприемане научно обосноваване, пречистване и усъвършенствуване прави именно науката

за природолѣчението, респективно нейнитѣ представители лѣкари и професори. А ние сме носители именно на това усъвършенствувано, пречистено, научно доказано природолѣчение, а не на първобитната народна медицина, както авторътъ тенденциозно иска да ни искара и така зл постави предъ обществото, което едва ли ще му се удаде.

Нашитѣ приятели

Драги съмишленици,
пожелавамъ пълненъ успѣхъ на Вашия конгресъ, а така сжщо поздравлявамъ всички български лѣкари по природно лѣкуване.

Д-ръ Тома Симеонеско — Букурещъ

По този случай изпращамъ Ви книгитѣ на великия гений Луи Кун е преведени и издадени отъ мене на румански.

Б. Р. Д-ръ Симеонеску е букурешки лѣкаръ последователъ на природното лѣкуване, особено почитащъ куневия методъ. Той ума уредена собствена болница за кунелѣчение. Споредъ Д-ръ Тодоровъ вероятно и д-ръ Симеонеску си е изгубилъ ума. . .

Полезни рецепти

Медътъ като лѣкарство при подагратата

Народниятъ лѣчителъ Карлъ Елзеръ, въ своя трудъ „подагратата и нейното лѣкуване“ горѣщо препорѣчва меда като добро срѣство за лѣкуване подагратата. По сетне, лѣкарътъ Д-ръ Кюн еръ — Айзенахъ е направилъ необходимитѣ наблюдения и изследвания и е потвърдилъ, че наистена компреситѣ съ медъ при подагрични атаки на ставитѣ действуватъ отлично. Това свое наблюдение той е оповестилъ на медицинския свѣтъ въ специалното лѣкарско списание „Архива за физикално-диетично лѣкуване въ лѣкарската практика“.

Приложението става, като на парче ленено платно се намаже пластъ медъ и съ така приготвената мушама се овие болната става. Следъ време меда се всмуква отъ кожата и парцала остава почти сухъ. Сега копреса се подновява съ новъ медъ.

Благодарение богатството си на мравчена киселина, меда способствува да надвие и унищожи бактериитѣ и отъ тукъ неговото благотворно действие при подагричните атаки. Знае се, че мравчената киселина на меда е най-доброто срѣдство противъ натрупването на пикочната киселина. Тя обезвредява пикочната киселина.

Мисли на велики хора

„Лѣкарската наука се намира, по самопризнание вече, въ една тежка криза на доверие (Vertrauenskrisis). Тази криза нѣма само спсихологически, а и сериозни по сжщество, причини. Модерната наука за природно лѣкуване и науката за диетолѣчение, като ново становище на медицинската наука, си пробиватъ все повече пѣтъ и спечелватъ признанието и възторга на безброй много самастойни учени глави на медицината. Нѣкои отъ многото такива сж Биръ, Ролие, Ликъ, Герсонъ и Зауербрухъ. Крайно време е, призванитѣ да пазятъ общественото здраве, да правятъ сжщитѣ крачки на усъвършенствуване, а не да се държатъ неотклонно въ старото, тъй както много за съжаление правятъ“.

Д-ръ Фридрихъ Волфъ.
изъ книгата му „троцъ темпо таузендъ гезунд“.

За поука

Болни не служете си съ ледъ. Г-жа Д-ръ Ц. отъ Оп. заболява отъ маточно страдание. Намѣрило е при лѣкуването голѣмо приложение леда. Въ гумена торбичка се е поставялъ непосредствено върху корема (на голо). Въ резултатъ на това на три мѣста на корема се получаватъ и з м р ъ з в а н и я и се отварятъ голѣми рани. Едва следъ 6 месечно лѣкуване и страдания рзнитѣ се затварятъ като оставятъ грозящи корема на младата жена, белези. Това е вънкашното увреждане, което се вижда. Ами какво е вътрешното на дълбоко лежащитѣ органи само единъ Богъ знае. Но ето че години вече болната продължава да се лѣкува за „бѣло течение“, коремни болки и упоритъ запекъ. Дали въ всички тѣзи страдания нѣма прѣстъ и леда? Болни, не употребявайте ледъ! Студената вода постига целта.

Пречистващи кръвта срѣдства.

Сжществува само едно естествено и добре действаще срѣдство за пречистване на кръвта и което се състои отъ прѣсни зеленчуци, корени и плодови сокове. Тѣзи употребими зеленчуци, които иматъ най-високо съдържание на положителни обезвредяващи елементи, като желѣзо, магнезий, натрий и калций, сж най-подходящитѣ за тази цель Таблицитѣ

за анализитѣ на хранителнитѣ вещества достатъчно поясняватъ това. Всички тѣ лѣкарства, които се дестилиратъ или концентриратъ отъ зеленчуцитѣ чрезъ загрѣване сж направени неорганически и често сж тъй опасни, както миндалнитѣ или металическите медикаменти, защото организмътъ не може нито да ги използва нито да ги изхвърли. Тѣ пресищатъ кръвта съ нови дразнещи и опасни вещества, вмѣсто да я пречистватъ. Всички неорганически елементи, съ изключение на водата и чистиятъ въздухъ представляватъ една опасностъ и изворъ на затруднение, безъ разлика, дали тѣ сж употребени като храна или лѣкарства.

Преснитѣ зеленчуци и овощни сокове, които трѣбва да се употребяватъ, като сръдство за пречистване на кръвта, трѣбва да се разреждатъ до 50 на сто или повече съ чиста вода. Въ случай, че соковетѣ сж много кисели или много стипчиви, могатъ да се подслаждатъ съ медъ или сладки сокове, но никога съ захаръ, понеже последната дразни извънредно силно вътрешнитѣ слизави ципи. Захарта, при нейното получаване, става неорганическа и затова не е подходяща за хранителни и лѣчебни цели. Соковетѣ могатъ да се получатъ отъ плодоветѣ и зеленчуцитѣ чрезъ настъргване и пресуване или, съ помощта на специални преси за сокове.

Въ случай, че липсвагъ пресни зеленчуци, могатъ да се употребягъ сушени такива, като се накиснатъ въ студена или марна вода. Сушенитѣ зеленчуци да се накисватъ отъ 5—10 часа, но да не се употребява никога гореща или вряща вода. Но защо такива зеленчуци, трѣви и плодове не се консумиратъ въ естественото имъ състояние, или се правятъ на салати? Прави това, ако си още здравъ, като едно активно предпазително сръдство. Болниятъ или оздравяващиятъ е общо взето много слабъ, за да може да яде достатъчно количество отъ такива полезни зеленчуци. За да се получатъ нужнитѣ количества почистващи кръвта елементи, биха се погълнали тъй твърди отъ стомаха, че последниятъ не би могълъ да преработи и смели тази маса. Задачата е, да се получи най-голямата лѣчебна сила безъ да се изразходва нужно енергия. Пий една чаша чаена пълна отъ предписанитѣ коренови, плодови или зеленчукови сокове единъ часъ преди закуската, топли или студени, и направи телесни упражнения на чистъ въздухъ. Пий соковетѣ винаги на празенъ стомахъ т. е. около три часа следъ ядене или единъ часъ преди следващото ядене. Следващата листа дава зеленчуцитѣ и плодоветѣ наредени споредъ тяхната лѣковитостъ:

Коприза, алабашъ, домати, дръжки отъ макюлтъ, киселецъ (листа и дръжки отъ раборберъ, ябълки, глухарче, краставици, грозде, ягоди, ананасъ, или репички, мандарини, сливи,

Д-ръ Дрисъ.

Вани—Водолѣчение—Вани

Семейство, което не притежава като домашенъ инвентаръ поне една

Седяща или цѣла ВАНА

е останало много назадъ въ здравнопросвѣтно отношение. Въ него нито чистотата, нито здравето, нито най-сетне срѣчността за първа помощъ въ случай на заболяване е възможна. А че това показватъ, че не сте чули за водолѣчение — най-новото и най-модерното въ науката за здравето, е много ясно. Притежаването каква да е вана въ дома е признакъ на култура. Това твърдимъ и можемъ да го докажемъ.

Филипъ Панайотовъ

ул. „Св. Климентъ“ (срещу новата Земледѣлска банка) Варна

Има на складъ и изработва по порѣчка

всѣкакви вани

Б. Р. За по-сигурно молимъ вънкашнитѣ да си ги доставятъ чрезъ редакцията.

МОДНИ ЖУРНАЛИ

Дами и госпожици

Ръководениятъ магазинъ

= „Мосачо“ =

ул. „Царъ Борисъ“ 17, до аптека Ф. Георгиевъ се **откри**. По този случай продава всичко съ чувствително намалени цени. Пристигнаха най-модернитѣ копчета за палта и гарни. Ластици за корсети и голѣмъ изборъ дантели.

Посетете и се увѣрете!

На клиентитѣ давамъ журналы на безплатно домашно употребление

МОДНИ ЖУРНАЛИ

Получи се брой III отъ детското вестниче „Здравецъ“ за здравна просвѣта, предпазна медицина и здравъ животъ, съ множество приказки, разказчета, игри, картинки, и др. — предназначението за деца и ученици отъ основнитѣ училища и прогимназиитѣ, 10 лева. Редактира се отъ мед. лѣкаръ Д-ръ Никола Станчевъ, при сътрудничеството на видни мед. професори, лѣкари, детски писатели, педагози, художници и др.

Адресъ: Клементина 11, II ет. София

867 до А Вълков
Зол. Искитицкѣ

ул. „Оборице“ № 13 гр. София

БОЗАТА! БОЗАТА! на ЦВѢТКО

ул. „Царь Борисъ“ — Варна, е ненадмината до сега.
Въ подкрепа на въздържателнитѣ движения, въ духа на науката за природно лѣкуване, по законитѣ на науката за растителното хранене

Цвѣтко се е ангажиралъ да даде отлична боза
и да нанесе последния ударъ на спиртепиенето.

ЧИСТОТО ПРОСО отъ което се приготвя цвѣтковата боза научно доказано е, че е отлична

храна и лѣкарство
Затова да **пиемъ боза** при Цвѣтко Ангеловъ.

Колониаленъ магазинъ

„ТРАКИЯ“

Маноль Георгиевъ

ул. „6 Септемврий № 40 — Варна

Уреденъ съ най-доброкачествени стоки. Разполага всѣкога съ **Балкански кашкавалъ и сирене** и **разни айвадийски и растителни масла**. Раздава 2 на сто дивидентъ върху консумацията. Посетете го ще се увѣрите.